

Jan Wiśniewski

Edukacja misjonarzy dla krajów protestanckich w Alumnacie Papieskim w Braniewie (1579–1798)

Nurt SVD 50/2 (140), 40-48

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Edukacja misjonarzy dla krajów protestanckich w Alumnacie Papieskim w Braniewie (1579-1798)

Education of the missionaries for the Protestant countries
in the Papal College in Braniewo (1579-1798)

Jan Wiśniewski

wisjan@o2.pl

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

Ur. 1951 w Straszewie (pow. Sztum) – ksiądz rzymskokatolicki diecezji elbląskiej, profesor zwyczajny nauk teologicznych. Od 1993 wykłada historię Kościoła w Wyższym Seminarium Duchownym diecezji elbląskiej, a od 2001 na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Habilitował się (2000) w Instytucie Historii na Wydziale Filologiczno-Historycznym Uniwersytetu Gdańskiego na podstawie pracy *Kościół i kaplice na terenie byłej diecezji pomezańskiej (1243-1821)*. Pełni funkcję kierownika Katedry Historii Kościoła i Dziedzictwa Kulturowego UWM.

W 1564 r., przy wsparciu Zygmunta Augusta, do Braniewa przybyli jezuita, zakładając rok później pierwsze kolegium w Polsce, które w drugiej połowie XVIII w. reprezentowało najwyższy poziom nauczania (obok Akademii Wileńskiej)¹. Jednak nie otrzymało ono statusu uniwersyteckiego, ponieważ wszelkie zabiegi czyniła nieskutecznymi Akademia Krakowska i jezuicka Akademia Wileńska. Jezuita mieli możliwość prowadzenia seminarium duchownego w wyjątkowych okolicznościach. Za każdym razem musieli uzyskać zgodę generała zakonu na jego uruchomienie, chociaż inicjatywa wychodziła zawsze od biskupa diecezjalnego. W 1567 r., na usilną prośbę kard. Stani-

---

¹ J. Pawłowski, *Wkład jezuitów do rozwoju zoologii polskiej od wieku XVII do roku 1918*, w: I. Stasiewicz-Jasiukowa (red.), *Wkład jezuitów do nauki i kultury w Rzeczypospolitej Obojga Narodów i pod zaborami*, Kraków 2004, s. 172.

sława Hozjusza, biskupa warmińskiego, jezuita polscy otworzyli seminarium w Braniewie². Ponadto na terenie Polski prowadzili inne seminaria duchowne, z których do kasaty w 1773 r. utrzymały się zaledwie cztery: w Braniewie (od 1567 r.), w Gdańsku (od 1620), w Sandomierzu (od 1635), w Worniach (od 1620). Trzeba podkreślić, że poza tym prowadzili aż 34 kolegia z osobnymi studiami filozofii: w 8 kolegiach kształcono kleryków jezuickich i młodzież świecką, a w 26 kolegiach wyłącznie młodzież świecką, gdzie pełne studia trwały 3 lata, a niepełne 2 lata. Studenci filozofii to niewielki procent uczniów szkół jezuickich, ale dość często byli to także innowiercy³.

1. Jezuickie kolegium w Braniewie

„Jezuici otwierając pierwsze Seminarium Duchowne, w okresie sporów religijnych, dążyli do wychowania i wykształcenia przede wszystkim mądrych kapłanów, zdolnych do pokonania argumentów przeciwnika, kapituły chciały zaś kapłanów przede wszystkim biegłych w praktyce duszpasterskiej”⁴.

Ojcowie Jezuita zakładali seminaria diecezjalne przy swoich kolegiach, a nie katedrach, aby alumni mogli korzystać z wykładów w ich szkołach publicznych, które były doskonale i na wysokim poziomie zorganizowane. Brali też pod uwagę specyfikę przyszłej pracy kapłanów, dlatego odpowiednio kształtowali program studiów. Na przykład w seminarium duchownym w Braniewie i w Gdańsku, gdzie w tym okresie każdy ksiądz miał w parafii bezpośredni kontakt z protestantami, z którymi podejmował walkę, jezuita zwrócili szczególną uwagę na studium filozofii i teologii. Tak przygotowany program stawał to seminarium duchowne w szeregu najlepiej kształcących, ponieważ inne w dekretach erekcyjnych przyjmowały bardzo skromny w swoim zakresie program nauczania⁵.

² S. Librowski, *Dekret Soboru Trydenckiego o seminariach i pierwsze seminaria diecezjalne w Polsce*, „Ateneum Kapłańskie”, nr 72, 1969, s. 204-236; L. Piechnik, *Jezuickie Seminaria Diecezjalne w Polsce (1564-1773)*, „Collectanea Theologica”, t. 46, nr 4, 1976, s. 45-69; E. Brachvogel, *Das Priesterseminar in Braunsberg*, Braunsberg 1932, s. 23-27.

³ R. Darowski, *Zarys filozofii jezuitów w Polsce od XVI do XIX wieku*, w: I. Stasiwicz-Jasiukowa (red.), *Wkład jezuitów...* dz. cyt., s. 124-125.

⁴ *Seminarium Duchowne Diecezjalne*, w: L. Grzebień (red.), *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995*, Kraków 1996, s. 610.

⁵ Tamże.

Seminaria Duchowne, według jezuitów, nie były jedyną „ścieżką” przygotowującą kandydatów do kapłaństwa, do jezuitów czy innych zakonów. Zwracano szczególną uwagę na szkolne Sodalitje Mariańskie oraz Bursy Ubogich, z których „pozyskiwano” kandydatów do stanu duchownego. Podobnie postąpili jezuita w Braniewie, gdzie rozwinęli szeroką działalność edukacyjno-wychowawczą⁶. W 1565 r. zorganizowali kolegium jezuickie, a następnie: 1) utworzyli przy nim konwikt dla bogatej szlachty (głównie polskiej); 2) w 1567 r. otworzyli diecezjalne seminarium duchowne przy tym kolegium (wtedy przyjęto pierwszych kandydatów do kapłaństwa); 3) w 1578 r. powołano alumnat papieskie (drugie seminarium duchowne); 4) w 1582 r. utworzyli bursę ubogich, z której wielu uczniów wstępowało do seminarium diecezjalnego i papieskiego, a kolejną grupę uczniów stanowili eksterńscy (z zamożnych mieszczan Prus Królewskich), mieszkający w domach rodzinnych, u krewnych i prywatnych stancjach⁷. Wszystkie grupy młodzieży korzystały z „zasobu naukowego” tych samych profesorów kolegium jezuickiego, ale ćwiczenia kształtujące życie wewnętrzne (duchowe) każda grupa odbywała we własnych domach⁸.

2. Podstawy programowe nauczania i ich realizacja

Trzeba wskazać, że zanim w 1599 r. ogłoszono program nauczania w kolegiach jezuickich, czyli *Ratio studiorum*⁹, w Braniewie wykładano nauki matematyczne i niektóre zagadnienia astronomiczne, które w latach 1664-1666 (z filozofią) nauczał znany w Europie ks. Wojciech Tylkowski (+ 1695)¹⁰. Warto dodać, że *Ratio studiorum*

⁶ S. Bednarski, *Podstawowe zasady szkolnictwa jezuickiego*, w: *Z dziejów szkolnictwa jezuickiego w Polsce*, s. 19-24; J. Korewa, *Rola braniewskiego Hosianum w dziele zespolenia Warmii z Rzeczypospolitą w w. XVI-XVIII*, „*Studia Warmińskie*”, t. 5, 1968, s. 81.

⁷ *Uczniowie – sodalisci gimnazjum jezuitów w Brunsberdze (Braniewie) 1579-1623*, Kraków 1998, s. 7; J. Wiśniewski, *Powołanie do istnienia i rozwój seminarium duchownego w diecezji warmińskiej*, „*Studia Elbląskie*”, t. 15, 2014, s. 25; B. Chorostian, *Dzieje miasta. Braniewo*, w: *Braniewo. Z dziejów miasta i powiatu*, Olsztyn 1973, s. 97-103.

⁸ A. Kopiczko, *Ustrój i organizacja diecezji warmińskiej w latach 1525-1772*, Olsztyn 1993, s. 134.

⁹ L. Piechnik SJ, „*Ratio studiorum*”: *fundament działalności edukacyjnej i naukowej jezuitów*, w: I. Stasiewicz-Jasiukowa (red.), *Wkład jezuitów do nauki i kultury w Rzeczypospolitej Obojga Narodów i pod zaborami*, Kraków 2004, s. 69-89.

¹⁰ Z. Pawlikowska-Brożek, *Podręczniki matematyczne dla polskich szkół jezuickich*, w: I. Stasiewicz-Jasiukowa (red.), *Wkład jezuitów...*, dz. cyt., s. 245; Taż, *Wybitne publikacje matematyczne polskich uczonych jezuickich siedemnastego wieku*, w: I. Stasiewicz-Jasiukowa (red.), *Wkład jezuitów...*, dz. cyt., s. 225, 227 (Wojciech Tylkowski

„[...] był to pierwszy w dziejach szkolnictwa zbiór ustaw zawierających program nauczania i wychowania, wytyczne dla profesorów poszczególnych nauk. Miało on wpływ nie tylko na szkolnictwo jezuickie, ale również pozostałe katolickie szkoły, a nawet różnowiercze”¹¹.

Jezuici, przyjmując teologię i nauki humanistyczne oraz elementarne podstawy „historii naturalnej”, kładli nacisk na: 1) elementy humanistyczne przesiąknięte duchem religijnym; 2) system formalny z naciskiem na wyrabianie zdolności oraz 3) języki klasyczne, ale bez dostatecznej wiedzy z historii, geografii i przyrody¹². Początkowo poziom i styl nauczania w szkołach jezuickich był porównywalny z innymi szkołami europejskimi, ale cały system był traktowany jako przygotowanie do teologii, stąd stawał się on przestarzały w miarę rozwoju poszczególnych nauk. Dopiero w 1832 r., za generała Jana Roothana, jezuici przyjęli zmodyfikowane *Ratio studiorum*, a w Polsce wymusiła ją reforma szkół pijarów (S. Konarski) w połowie XVIII w.¹³.

W trakcie realizacji tego planu nauczania duży nacisk kładziono na ustne ćwiczenia szkolne. W praktyce nauczanie odbywało się następująco:

„Profesor dyktował studentom zasadniczą treść wykładu. Przedtem, w trakcie dyktowania i po nim wyjaśniał problem i związane z nim kwestie. Studenci miewali do dyspozycji różne podręczniki. Wydania pism Arystotelesa, zwłaszcza po łacinie, znajdowały się w bibliotece, ale – jak można domniemywać – korzystali z nich tylko zdolniejsi studenci i to sporadycznie. Praktyka nauczania obfitowała w wielorakie formy utrwalania przekazywanego studentom materiału (częste powtórki [codzienne, sobotnie, miesięczne, roczne, a po wakacjach powtarzano nawet przez pół semestru], przepytywania, różnorakie dysputy, egzaminy), przygotowujące absolwentów również do przyszłej działalności publicznej (sejmiki, sejm, poselstwa)”¹⁴.

Wreszcie wiedzę pogłębiały tzw. akademie, w których brali udział wybitniejsi studenci pod kierunkiem prefekta: powtórki dodatkowo napisał około 60 prac, w tym o tematyce religijnej, pedagogicznej i moralnej).

¹¹ Taż, *Podręczniki matematyczne dla polskich szkół jezuickich*, s. 247.

¹² J. Pawłowski, *Wkład jezuitów do rozwoju...*, dz. cyt., s. 173.

¹³ P. Köhler, *Jezuici w dziejach botaniki polskiej*, w: I. Stasiewicz-Jasiukowa (red.), *Wkład jezuitów...*, dz. cyt., s. 154; R. Darowski, *Zarys filozofii jezuitów w Polsce...*, art. cyt., s. 144.

¹⁴ R. Darowski, *Zarys filozofii jezuitów w Polsce...*, art. cyt., s. 125.

kowe, przygotowanie i wygłaszanie prelekcji, a także urządzenie dysput¹⁵. Owe dysputy religijne, zwłaszcza w wielkich miastach północnych, m.in. w Braniewie, gdzie katolicy żyli razem z dużą populacją innowierczą, cieszyły się wielkim zainteresowaniem, prowadząc często do „potyczek” słownych między obywatelami różnych wyznań. Podobnie teatr szkolny ścigał wielu mieszkańców miasta, a działalność członków Sodalitacji Mariańskiej była bardzo widoczna, „gdy pomagała chorym w szpitalach, gdy katechizowała ubogie dzieci i pomagała biednym studentom”¹⁶.

3. Erygowanie papieskiego seminarium duchownego w Braniewie

Zaledwie jedenaście lat po uruchomieniu diecezjalnego seminarium duchownego, w 1579 r. w Braniewie powołano do istnienia Alumnat Papieski (potwierdzenie w 1581 r.). Miał on, zgodnie z założeniem papieża Grzegorza XIII (1572-1585), jako zakład naukowo-wychowawczy, przygotować kapłanów do pracy misyjnej w krajach protestanckich i prawosławnych. Zakładano, że zostanie w nim dobrze przygotowana grupa kapłanów katolickich, którzy będą skutecznie przeciwstawiali się szerzeniu nauki M. Lutra i prawosławia. Chodziło o odzyskanie dla katolicyzmu całych krajów dotkniętych protestantyzmem, a także doprowadzenie do zjednoczenia z Kościołem katolickim przynajmniej niektórych Kościołów prawosławnych. W związku z tym, papież zlecił jezuitom prowadzenie najpierw w Rzymie kolegiów, przygotowujących misjonarzy do poszczególnych krajów: Niemiec (w 1573 r. Collegium Germanicum), Węgry (w 1579 r. Collegium Hungaricum), Anglii (1579 r.), Grecji (1583), Ormian (1584), Maronitów (1584). W Austrii natomiast erygowano dwa Alumnaty: w Grazu w 1573 r. oraz rok później w Wiedniu, a w 1575 r. w Pradze oraz dziesięć lat później, czyli w 1585 r., w Dylindze. Działały one do kasaty jezuitów w 1773 r.¹⁷

Jezuita, Antoni Possevino¹⁸ zwrócił uwagę na kraje skandynawskie i bałtyckie dotknięte protestantyzmem¹⁹, dlatego w 1578 r. jego staraniem

¹⁵ Tamże.

¹⁶ L. Piechnik SJ, „*Ratio studiorum*”: fundament działalności edukacyjnej i naukowej jezuitów, art. cyt., s. 89.

¹⁷ S. Achremczyk, A. Szorc, *Braniewo*, Olsztyn 1995, s. 174.

¹⁸ *Possevino Antonio*, w: L. Grzebień (red.), *Encyklopedia wiedzy o jezuitach...*, dz. cyt., s. 532.

¹⁹ A. Szorc, *Marcin Kromer (1512-1589), biskup warmiński w latach 1569-1589*, w: S. Achremczyk (red.), *Poczet biskupów warmińskich*, Olsztyn 2008, s. 177

powstały dwa Alumnaty Papieskie: w Ołomuńcu i Braniewie, a w 1582 r. w Wilnie. Nakłady na funkcjonowanie Alumnatu pochodziły z kasy papieskiej, podlegającej Kongregacji Propagandy Wiary. Dnia 10 grudnia 1578 r. zredagowano regulamin seminarium papieskiego w Braniewie, którego pierwszy rok akademicki ruszył w 1579 r. z udziałem 25 alumnów, chociaż w jego murach można było przyjąć liczbę 50 studentów. Dopiero wtedy, czyli 15 marca 1581 r., papież potwierdził decyzję A. Possevina, przydzielając na ten cel sumę 1200 talarów rocznej pensji oraz 6 tysięcy na utrzymanie budynków i wynagrodzenia służby²⁰. Wypłacanie tych sum w srebrze spowodowało rynkowy wzrost pieniądza do 1784 talarów rocznie. W miarę upływu czasu, papież podnosił przydzielaną pensję do 1872 i 1930 talarów²¹. Królowa szwedzka Katarzyna, żona Jana III Wazy, przekazała na kształcenie przyszłych misjonarzy sumę 1000 złotych, ale po jej śmierci zakazano Szwedom wyjazdu na studia do Braniewa. Władze instytutu zakupiły w Fiszwie majątek, liczący 98 ha areалу ziemi, która leżała w Gronowie i Ząbrowie, a także 21 morgów łąki i 23 morgi lasu, aby z nich czerpać dochody na funkcjonowanie Alumnatu Papieskiego²².

Wśród fundamentalnych potrzeb funkcjonowania Alumnatu Papieskiego w Braniewie była kwestia jego siedziby. Najpierw były to dwa niewielkie domy, a gdy alumnów zaczęło przybywać, prefekt seminarium zakupił trzeci. Ostatecznie w 1600 r. studentów przeniesiono do kamiennej kamienicy (Steinhaus), ale działo się to przy sprzeciwie rady miasta. Jezuita nabyli ten dom (Kamienny Dom) dopiero w 1614 r., wypłacając radzie sumę 500 grzywien odstępnego. Przeszedł on generalny remont w 1692 r. (na frontonie umieścili napis o fundacji Grzegorza XIII, tiarę i klucze papieskie)²³. Gdy nadszedł czas zamknięcia Alumnatu w 1798 r., dom będący jego własnością niemal bezpłatnie przejęła diecezja warmińska, przeznaczając go na pomieszczenia seminarium diecezjalnego²⁴.

(o zasługach S. Hozjusza s. 167).

²⁰ A. Kopiczko, *Ustrój i organizacja diecezji warmińskiej...*, art. cyt., s. 131-132.

²¹ S. Achremczyk, A. Szorc, *Braniewo*, dz. cyt., s. 174.

²² E. Brachvogel, *Das Priesterseminar...*, dz. cyt., s. 53; Kopiczko podaje liczbę 1400 absolwentów (A. Kopiczko, *Ustrój i organizacja diecezji warmińskiej...*, art. cyt., s. 132-133); S. Achremczyk, A. Szorc, *Braniewo*, dz. cyt., s. 174; *Warmia i Mazury. Zarys dziejów*, Olsztyn 1985, s. 290; o uposażeniu proboszcza i kościoła w Fiszwie: J. Wiśniewski, *Uposażenie kościołów, duchowieństwa i służby kościelnej w diecezji pomezkańskiej (XVI-XVIII w.)*, Olsztyn 2013, s. 46-48, 197-200.

²³ A. Kopiczko, *Ustrój i organizacja diecezji warmińskiej...*, art. cyt., s. 132; E. Waschinski, *Das kirchliche Bildungswesen in Ermland. Westpreussen und Posen*, Braunsberg 1928, s. 266-267.

²⁴ S. Achremczyk, A. Szorc, *Braniewo*, dz. cyt., s. 175.

W programie studiów 4 i 5-letnich znalazło się wiele przedmiotów humanistycznych, a także filozoficznych i teologicznych, aby po ich ukończeniu absolwenci mogli podejmować dyskurs z przeciwnikami wiary katolickiej. Alumni uczęszczali na wykłady do seminarium diecezjalnego w Braniewie prowadzonego przez jezuitów. W gmachu seminarium papieskiego mieli do dyspozycji na pierwszym piętrze: bibliotekę, pokój na indywidualną naukę oraz infirmerię, a także sale wykładowe. Razem ze studentami mieszkali: regens i 2 magistrów. Kandydatów do Alumnatu przyjmował nuncjusz, zwracając uwagę na: pochodzenie z prawego łoża, stan zdrowia, wolność od nałogów, pragnienie kapłaństwa i zachowania ustaw oraz regulaminu. Codzienne życie studentów Steinhaus było kontrolowane:

„[...] nie wolno było zamykać izb mieszkalnych i sypialni. Czas musiał być wypełniony modlitwą i nauką. Wykłady rozpoczynano o godz. 7, a kończono o godz. 13. Wieczorem, po rachunku sumienia, odmawiano Litanię do Wszystkich Świętych w intencji fundatorów i za Kościół katolicki. Po tych modlitwach obowiązywało *silentium sacrum*”²⁵.

Tak jak w każdym seminarium, również w papieskim, wykonywano praktyki ascetyczne: rachunek sumienia, rozmyślanie, mszę św., spowiedź, rekolekcje i konferencje ascetyczne. W taki sposób przygotowywano tu misjonarzy, kapłanów, którzy po ukończeniu byli wysłani na tereny najbardziej zagrożone innowierstwem: na Warmię, do Prus Królewskich i Prus Książęcych, Inflant, Estonii, Finlandii i Szwecji²⁶.

Gdy jednak zmalało zapotrzebowanie na misjonarzy w krajach ościennych czy na terenie Europy, wówczas absolwenci Alumnatu podejmowali prace w Polsce, na Pomorzu i Inflantach. Również pracowali w diecezji warmińskiej (Królewiec, Święta Lipka, Tylża), gdzie faktycznie potrzeba było dobrze przygotowanych kapłanów. Tej sytuacji sprzeciwiał się nuncjusz apostolski, który już w 1704 r. nakazał zwolnienie wikariuszy z katedry fromborskiej, aby oddali się wyłącznie pracy misyjnej. Wynikało to z przysięgi, która składali klerycy Alumnatu, zobowiązując się do pracy duszpasterskiej i w krajach misyjnych (nadbaltyckich). Nie mogli bowiem przyjmować beneficjum zwyczajnego,

²⁵ A. Kopiczko, *Ustrój i organizacja diecezji warmińskiej...*, art., cyt., s. 134.

²⁶ *Encyklopedia Katolicka*, t. 1, s. 394-395; G. Lühr, *Die Matrikel des päpstlichen Seminars zu Braunsberg 1578-1798*, w: MHW, t. 11, Königsberg 1925-1926; S. Adamski, *Alumnat papieski w Braniewie 1578-1798*, Lublin 1969 (mps BKUL); krytycznie: A. Kopiczko, *Ustrój i organizacja diecezji warmińskiej...*, art., cyt., s. 132-135.

czyli *sine cura animarum* – bez obowiązków duszpasterskich. Tymczasem w 1740 r. w czasie wizytacji Seminarium Papieskiego w Braniewie stwierdzono, że w diecezji warmińskiej było zatrudnionych 50 księży, którzy ukończyli Alumnat²⁷.

Seminarium papieskie w Braniewie kształciło aż do 1798 r., czyli przez 220 lat, które w tym okresie ukończyło 1580 kandydatów na misje wśród protestantów. Ze względu na wyznaczony cel i zadania przyszłych absolwentów Alumnatu, w Braniewie studiowali obco-krajowcy: Szwedzi, Duńczycy, Szkoci, Ukraińcy i Rosjanie. Duża liczba alumnów greckokatolickich miała własnego wychowawcę w osobie zakonnika, bazylianina. W ten sposób Braniewo zaistniało jako najważniejszy ośrodek kontreformacji w Rzeczypospolitej i główna baza katolicyzmu, z której jezuita oddziaływali na kraje skandynawskie²⁸. Oni też wyjeżdżali na misje do Szwecji, Norwegii, Danii, Finlandii, Prus, Łotwy i Estonii, chociaż mogli również podejmować działania na Rusi²⁹.

~•~

JAN WIŚNIEWSKI

Edukacja misjonarzy dla krajów protestanckich w Alumnacie Papieskim w Braniewie (1579-1798)

Streszczenie

Autor przedstawił organizację, program nauczania i funkcjonowanie jezuickich kolegiów w wiekach XVI-XVIII. Następnie omówił działanie seminarium duchownego w Braniewie poczynając od jego powstania w 1565 roku do zamknięcia w końcu XVIII wieku. W dalszej części artykułu autor zaprezentował cele założonego w 1576 roku w Braniewie Papieskiego Alumnatu. Scharakteryzował jego sposób działania, regulaminy, program nauczania, tryb życia alumnów. Najważniejszym celem powołania Alumnatu miało być przygotowanie kandydatów do pracy misyjnej w krajach protestanckich i prawosławnych.

²⁷ S. Achremczyk, A. Szorc, *Braniewo*, dz. cyt., s. 175; A. Kopiczko, *Ustrój i organizacja diecezji warmińskiej...*, art., cyt., s. 134.

²⁸ E. Brachvogel, *Das Priesterseminar...*, dz. cyt., s. 53; A. Kopiczko, *Ustrój i organizacja diecezji warmińskiej...*, art., cyt., s. 132-133 – autor podaje liczbę 1400 absolwentów; S. Achremczyk, A. Szorc, *Braniewo*, dz. cyt., s. 174; *Warmia i Mazury*, s. 290.

²⁹ A. Kopiczko, *Ustrój i organizacja diecezji warmińskiej...*, art., cyt., s. 135.

Zakładano, że zostanie w nim dobrze przygotowana grupa kapłanów katolickich, którzy będą skutecznie przeciwstawiali się szerzeniu nauki M. Lutra i prawosławia. Papieskie seminarium w Braniewie stanowiło najważniejszy ośrodek antyreformacyjny w ówczesnej Polsce. Jego alumni pracowali jednak nie tylko w Polsce, ale i w krajach protestanckich. W samym Alumnacie studiowali poza Polakami liczni obcokrajowcy z krajów protestanckich i prawosławnych. Papieski Alumnat w Braniewie został ostatecznie zamknięty w 1798 roku.

Słowa kluczowe: kolegia jezuickie, seminarium jezuickie w Braniewie, Alumnat Papieski w Braniewie.

JAN WIŚNIEWSKI

**Education of the missionaries for the Protestant countries
in the Papal College in Braniewo (1579-1798)**

Abstract

The author of the essay starts with a description of Jesuit colleges and their curricula from the 16th to the 18th centuries. He then presents the history of the seminary in Braniewo since its foundation in 1565 until its closure at the end of the 18th century. After that he proceeds to a detailed description of the Papal College in Braniewo, founded in 1576: its curriculum, organisation, rules and daily lives of the students. The main objective of the College was to train priests for missions in Protestant and Orthodox countries, in order to repel the teaching of M. Luther and Orthodox beliefs. It was the most important antireformation centre in Poland. Besides Polish students, there were many from Protestant and Orthodox countries. The College was closed in 1789.

Keywords: Jesuit colleges, Jesuit Seminary in Braniewo, Papal College in Braniewo.